

**ULUSLARARASI
TURGUTLU
SEMPOZYUMU BİLDİRİLERİ**

CİLT I

EDİTÖRLER

Muzaffer TEPEKAYA

Zafer ATAR

Ferhat BERBER

İlker M. ÇAĞLAR

Turgutlu, 2018

© 2018 Turgutlu Belediyesi Kùltür Yayınları
Sertifika No: 40228
Turan Mah. Yedi Eylül Yl. No: 23 Turgutlu / Manisa
0236 312 00 39

Bu kitabın her türlü basım, yayın ve telif hakları Turgutlu Belediyesi'ne aittir. Turgutlu Belediyesi'nin yazılı izni olmadan elektronik, mekanik ya da diğer yollarla basılamaz, çoğaltılamaz ve dağıtılamaz.

Genel Yayın Yönetmeni
Mehmet GÖKYAYLA

Kapak Tasarım
Kamil TEKMEN

Baskı & Cilt
Berikan Ofset Matbaa
Sertifika No: 13642 Gersan / Ankara
Tel: 0312 232 62 18 – Faks: 0312 232 14 99

ISBN: 978-975-96442-4-6

ULUSLARARASI TURGUTLU SEMPOZYUMU

17-19 KASIM 2016

ONUR KURULU

Mustafa Hakan Güvençer
Prof. Dr. Ahmet Kemal ÇELEBİ
Uğur TURAN
Turgay ŞİRİN

Manisa Valisi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi Rektörü
Turgutlu Kaymakamı
Turgutlu Belediye Başkanı

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Muzaffer TEPEKAYA
Yrd. Doç. Dr. Ferhat BERBER
Yrd. Doç. Dr. Zafer ATAR
Yrd. Doç. Dr. İlker Mümin ÇAĞLAR
Mehmet Tüzel GÖKYAYLA

Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Turgutlu Eski Belediye Başkanı

BİLİM KURULU ve DANIŞMA KURULU

Prof. Dr. Feridun EMECEN
Prof. Dr. Muzaffer TEPAKAYA
Prof. Dr. Birol KOVANCILAR
Prof. Dr. Mehmet ERSAN
Prof. Dr. Namık AÇIKGÖZ
Prof. Dr. İrina PONOMARYOVA
Prof. Dr. Volodimir KOMAR
Prof. Dr. Miron KAPRAL
Prof. Dr. Adnan Velagic
Prof. Dr. İsmail AKA
Prof. Dr. Enver KONUKÇU
Prof. Dr. Tuncer BAYKARA
Prof. Dr. Haluk SELVİ
Prof. Dr. Turan GÖKÇE
Prof. Dr. Levent KAYAPINAR
Prof. Dr. Elfine SIBGATULLİNA
Prof. Dr. Salih ÖZBARAN
Prof. Dr. Şenol ÇELİK
Prof. Dr. Nurettin GÜLMEZ
Prof. Dr. Mehmet ÖZ
Prof. Dr. Remzi DURAN
Prof. Dr. Ayşe İLKER
Prof. Dr. Mustafa TURAN

İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Ege Üniversitesi
Muğla Üniversitesi
Mariupol Devlet Üniversitesi/Ukrayna
Prikarpatya Vasil Stefanik Üni./Ukrayna
L'viv İvan Franko Ulusal Üni./Ukrayna
Univerzitet "DžemalBijedić" u Mostaru/Bosna
Ege Üniversitesi (Emekli)
Atatürk Üniversitesi (Emekli)
Ege Üniversitesi (Emekli)
Sakarya Üniversitesi
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi
Moskova Rusya İlimler Akademisi
Dokuz Eylöl Üniversitesi (Emekli)
Balıkesir Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Hacettepe Üniversitesi
Selçuk Üniversitesi
Manisa Celal Bayar Üniversitesi
Gazi Üniversitesi

Prof. Dr. Sinan MARUFOĞLU	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Hatice Palaz ERDEMİR	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Chakib BENAFRİ	<i>Université Alger 2 / Cezayir</i>
Prof. Dr. Kenan YALINIZ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Mehmet Ali YURDUSEV	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Prof. Dr. Mustafa MİYNAT	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Svitlana KAYUK	<i>Dnipropetrovsk Oles Gonçar Üni./Ukrayna</i>
Doç. Dr. Faruk Taslidza	<i>Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru/Bosna</i>
Doç. Dr. Almir Maric	<i>Univerzitet "Džemal Bijedić" u Mostaru/Bosna</i>
Doç. Dr. Dilşen ERDOĞAN	<i>Aydın Adnan Menderes Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Doğan YÖRÜK	<i>Selçuk Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Cahit TELCİ	<i>İzmir Katip Çelebi Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Ertan GÖKMEN	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Şayan ULUSAN	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Doç. Dr. İbrahim İNCİ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Leniyra CELİLOVA	<i>Kırım Müh. ve Pedagoji Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Ahtem CELİLOVA	<i>Kırım Adalet Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Abdullah TEMİZKAN	<i>Ege Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Yahya Kemal TAŞTAN	<i>Ege Üniversitesi</i>
Doç. Dr. Recep DÜNDAR	<i>Malatya İnönü Üniversitesi</i>
Yrd. Doç. Dr. Alpay BİZBİRLİK	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Yrd. Doç. Dr. Nejdet BİLGİ	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Yrd. Doç. Dr. Emin KIRKIL	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Yrd. Doç. Dr. Cengiz ÇAKALOĞLU	<i>Manisa Celal Bayar Üniversitesi</i>
Yrd. Doç. Dr. Kurtuluş DEMİRKOL	<i>Gebze Teknik Üniversitesi</i>
M. Tüzel GÖKYAYLA	<i>Turgutlu Eski Belediye Başkanı</i>

İÇİNDEKİLER

Feridun M. EMECEN	<i>Bir Osmanlı/Türk Kentinin Doğuşu Turgutlu Kasabası'nın Ortaya Çıkışı İle İlgili Meseleler</i>	1
Salih ÖZBARAN	<i>Geçmişindeki Zenginliği Arayan Turgutlu</i>	7
Enver KONUKÇU	<i>Yengi'den Turgutlu'ya</i>	9
Nurettin GÜLMEZ	<i>Turgutlu İçin Anıt Bir İsim:Mehmet Tüzel Gökyayla</i>	15
Beral ALACI	<i>Ünü Sınırları Aşan "Kasabalı" Bir Tarihçi: Salih Özbaran</i>	49
Bünyamin AS	<i>Turgutlulu Dr. Mustafa Niyazi Dinçsoy'un Hayati ve Eserleri</i>	67
Ünal ŞENEL	<i>Prof. Ahmet Ayhan Altıkuşlar'ın Şiirlerinde Kahramanlık Duygusu</i>	87
Gürol PEHLİVAN	<i>Turgutlulu Uşşakî Şeyhi Ârif Eren'de Devir Anlayışı</i>	103
Rabia USLU Mehmet GÖKYAYLA	<i>Erken Cumhuriyet Dönemi Turgutlu'sunda Bir Sanatçı: Fotoğrafçı Ahmet Hamdi Bey</i>	113
Ece SERRİCAN	<i>Niyazi Hicran Damla'nın Şiir Dünyası</i>	121
Hüseyin ÜRETEN	<i>Turgutlu'da (Lydia) Bir Antik Kent "Troketta": Ne Biliyor ya da Ne Bilmiyoruz?</i>	131
Serap ÖZKAN KILIÇ	<i>Troketta'da (Turgutlu) Ele Geçen Bir Kehanet Yazıtı ve Lydia Bölgesi'ndeki Apollon Kültleri Üzerine Bir Değerlendirme</i>	157

Emin KIRKIL	<i>Turgutlu'dan Türk Dünyasına; Yer Adlarında Benzerlikler</i>	165
Mehmet Tüzel GÖKYAYLA	<i>Yunan'ı Küllüğe Sokmayanlar Ve Yaktırmayanlar</i>	173
Murat KÖYLÜ	<i>Yunan Tarih Belgelerine Göre Manisa ve Kasaba (Turgutlu)'nın İşgalinin Türk ve Yunan Siyasi Tarihine Etkisi</i>	183
Nejdet BİLGİ	<i>Cumhuriyetin İlk Yıllarında Turgutlu (1923-1927): İdari, Siyasi, Sosyal ve Kültürel Durum</i>	201
Nadiya SENÇİLO	<i>Manisa ve Ukrayna Masallarının Motifler ve Formel Unsurlar Bakımından İncelenmesi</i>	233
Leyla KERİMOVA	<i>Turgutlu Folklor Örnekleri İle Azerbaycan Folkloru Arasındaki Benzer Taraflar</i>	243
Davut ŞAHİN	<i>Derleme Sözlüğü'ndeki Turgutlu Ağzına Ait Kelimeler Üzerine Bir Değerlendirme</i>	249
Recep DÜNDAR	<i>2764 Nolu Temettuat Defterine Göre Turgutlu'da Kibtî, Rum, Ermeni Ve Yahudiler (1844-1845)</i>	265
Siren BORA	<i>Geçmişten Günümüze Turgutlu Yahudileri: Kısa Bir Değerlendirme</i>	293
Okan BOZLAĞAN Héctor Vielva DIEGO	<i>Bir Araştırma Denemesi: Dünyü ve Bugünüyle Turgutlu Yahudileri</i>	323
Hasan AKYOL	<i>Seyahatnamelerde Turgutlu</i>	333
Filiz ÇOLAK	<i>1909, 1913 ve 1914 Tarihli Osmanlı Dönemi Ziraat İstatistiklerine Göre Turgutlu'da Tarımın Durumu</i>	353

Şaduman HALICI	<i>İstihbarat Raporları Işığında Saruhan Mebusu, Yüzellilik (Çerkes) Reşit Bey'in Sürgün Yılları</i>	367
Ayten CAN Tuba BAYKAL	<i>Aydın Vilayeti Meclis-İ Umumisi Kararları Üzerinden "Kasaba" Kazası'nı Değerlendirmek</i>	395
Arzu TAŞCAN	<i>XIX. Yüzyılın ilk yarısında Amerikan Protestan Misyonerlerinin Kasaba İzlenimleri</i>	409
Gülser Özgökçeler KARAMAN Eti Akyüz LEVİ	<i>Turgutlu Dağmarmara Ören Köyü Evleri</i>	425
Cengiz GÜRBIYIK	<i>Turgutlu Namazgâhları</i>	439
İzzet YÜKSEK Barış YILMAZ	<i>Turgutlu Mevcut Sivil Mimarlık Örnekleri Üzerine Bir Çalışma</i>	461
Ceren ÜSTE Mehmet FİDAN Baki ÇOBAN Abdulkadir URALOĞLU	<i>Manisa İli Turgutlu İlçesindeki Tarihi Kısmalı Köprüsü</i>	469
Mehmet KARAYAMAN	<i>Turgutlu Redif Taburu ve Faaliyetleri</i>	485
Mehmet GÖKYAYLA	<i>Turgutlu Belediyesi'nin Yerel Tarih Komusundaki Çalışmaları ve Turgutlu Kent Müzesi</i>	501
İlker Mümin ÇAĞLAR	<i>Osmanlı'dan Günümüze Turgutlu Nüfusu</i>	505
Necat ÇETİN Hande KONCA	<i>Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Mübadil Tasfiye Talepnamelerine Manisa -Turgutlu'ya(Kasaba) İskân Edilen Mübadillerin Memleketleri ve İskân Edildikleri İdari Birimler</i>	515

MANİSA VE UKRAYNA MASALLARININ MOTİFLER VE FORMEL UNSURLAR BAKIMINDAN İNCELENMESİ

Nadiya SENÇİLO*

Giriş

Masal türü, dünyanın bütün halklarında en eski zamanlardan beri bilinen ve kadim dönemlerden günümüze kadar çeşitli çağların yansıdığı bir edebiyat türüdür. XIX. asırdan beri Ukrayna masalları, bilimsel araştırmalara konu olmuştur. Masalarda bir halkın yaşamının ulusal özelliklerinin yansımalarına rağmen, farklı ülkelerin folklorlarında rastlanan birbirine benzer olay örgüleri kısmî olarak bir araya getirilerek araştırmacılara bilimsel çalışmalar için geniş bir alan oluşturur. Modern bilim, masalların yorumlanması ve analizi için farklı yöntem ve yaklaşımları uygular, bunların detaylı özetini çıkaran Ukraynalı bilim insanı Volodimir Yefimenko folklorla dayalı, yapısal, psikanalitik, sosyo-tarihsel ve feministik yaklaşımları incelerken masalın doğru şekilde yorumlanması için tek yaklaşımın yetersiz olduğunu ve ancak farklı metodolojilerin birleşmesiyle tamamlanmış objektif bir tablo elde edilebileceğini vurgular¹. XIX. asırda Ukrayna halk masallarında yer alan uluslararası olay örgülerine dikkati çeken ilk başta Volodimir Gnatyuk, Mykhailo Hrushevsky, Mykola Kostomarov, Ivan Franko, Leonid Biletskiy, Oleksandr Potebnya, Mykhailo Dashkevich, Mykhailo Dragomanov, Ahatanhel Krymsky olmak üzere bir takım bilim adamları masal türünün kökenlerini açıklamaya çalıştıklarında Ukrayna kültürel geleneği üzerinde diğer halkların kültürel geleneklerinin etkisinin olduğunu belirtmişlerdir.

Masalın yapısal araştırılmasını yapmayı başarabilen ilk bilim adamı V. Propp, her çeşit masalların yapısal araştırılmasının, masal türünün tarihsel açıdan incelenmesi için ön koşul olduğunu belirtmiştir. Biçimsel kalıplaşma kurallarının incelenmesi ise tarihsel nedenlerin araştırılmasına esas oluşturur². V. Propp, Rus peri masallarının, karakter sayısının motiflerden farklı olarak sınırlı (31) ve masal türü kompozisyonunda kalıcı olması sebebiyle karakter görevlerine göre sınıflandırılmasını teklif etmiştir. Motifin karmaşık ve çok anlamlı olmasına rağmen motif her hangi anlatının temel unsuru olup bir masal öncelikle motiflerden oluştuğundan dolayı masalın önemli yapısal elemanı olarak tanınmalıdır. Motif kavramına hem kahramanların nitelikleri, hem de kahramanların sayısı, davranışları, eşyaları vs. dahildir. Folklor masallarının sınıflandırma sisteminin oluşturulmasına katılan yazarlardan biri S. Thompson, motifi masal türünün merkezi unsuru olarak görür. Bu araştırmacı 6 ciltten ibaret tekrarlanan motifler sınıflandırma sistemini oluşturmuştur. S. Neklyudov'un düşüncesine göre motif olay örgüsünün yapısal elemanıdır yani motif ve olay örgüsü parça ve bütünlük olarak birbiriyle ilişkilidir³.

---

* Dr. Dr. Milli Havacılık Üniversitesi, Sosyal ve Beşeri Bilimler Enstitüsü, Ukrayna Dili ve Kültürü Bölümü. Kiev. ifyc22@ukr.net.

¹ Єфименко, В. Сучасні підходи до аналізу казок. <http://naub.oa.edu.ua/2014/suchasni-pidhody-do-analizu-kazok/>. 2014. (28.09.2016)

² Пропп, В. Морфология сказки. Изд. 2-е., «Наука», Москва, 1969.

³ Неклюдов, С.Ю. Мотив и текст / Язык культуры: семантика и грамматика : к 80-летию со дня рождения академика Никиты Ильича Толстого (1923 – 1996) // Отв. ред. С.М. Толстая. – М.: Индрик, 2004

Y. Meletensky “arketip motifi” kavramını uygular ve “eylem, etkileyen (eyleyen), etkilenen ve az çok bağımsız ve yeterince derin anlamdan oluşan belirli mikro olay örgüsü” olarak tanımlar⁴. A. Rafayeva⁵ temelinde Y. Meletensky tarafından belirlenen arketip motiflerinin bulunduğu eylem-eyleyen sistemi şeklinde oluşturduğu masal motifleri sistemini sunar.

Masal biliminde yeni (karşılaştırmalı) aşamaya adım atan Alman araştırmacı J. Voulte ve Çek folklor uzmanı İ. Polivka (Grimm kardeşlerin) “Çocuk ve Yuva Masalları”na Dair Notlar”, adlı üç ciltten oluşan çalışmada Slav, Batı Avrupa ve Avrupa dışındaki masalların karşılaştırmalı analizini gerçekleştirmişlerdir. Günümüzde Ukrayna halk masallarının karşılaştırmalı edebiyat kapsamında incelenmesi güncel olup L. Mushketyk’in “Ukrayna Karpatlar Halk Masallarında İnsan: Ukrayna ve Macar Öykü Geleneklerine Dayalı Çalışma”⁶, O. Sabetska’nın “Ukrayna Hayvan Masalları ve “Pançatantra” Hint Eseri: Olay Örgülerinin Karşılaştırmalı Yapısal-Semantik Analizi” çalışmalarında gösterilmiştir⁷. Beşeri ilimler alanında, farklı kültür, din ve geleneklere sahip halkların eserleri için yapılan karşılaştırmalı çalışmalara duyulan ihtiyaç artarken hayatın dinamiği ve çağdaş insanın farklı kültür ortamlarını inceleme olanaklarının sınırsız olduğu dikkate alınarak karşılaştırmalı araştırmalar çağdaş bilim ışığında güncel hale gelmiştir. Ukrayna halk masallarının Manisa masalları ile karşılaştırılarak yapılan analizi yapısal-semantik yönetime dayanılarak benzer olay örgüleri ve motifleri olan eserlerin tespit edilmesine ve onların benzerlik düzeyinin belirlenmesine imkân sağlar. Bu yaklaşım metinlerin derin analizinin yapılmasını temin eder. Tekrarlanan elemanların tespit edilmesi ve tekrarlanan olayların karşılaştırılması, ortak kurallar ve özelliklerin belirlenmesi, karşılaştırmalı analiz sayesinde folklorun tarihsel açıdan incelenmesine yol açar.

Çalışmanın Amacı

Geleneksel masalın folklor biliminde masallar, hayvan (kuş, böcek, sürüngenler) masalları, peri masalları (sihirli masallar) ve sosyal-yaşam (gerçekçi, öykü) masalları olmak üzere üç tip altında toplanır. Bu sınıflandırma sistemi çalışmamıza oldukça uygundur. Mitler ile aynı zamanda ortaya çıkan hayvan masalları yukarıdaki tipler arasında en eski bir masal tipidir. Bu grup masallar araştırmamızın konusunu oluşturur. Çalışmamızın amacı, genel olarak ve özellikle Ukrayna ve Türk halk hayvan masallarının yapısal elemanlarının karşılaştırmalı yapısal-semantik analizidir. Çalışmamızda M. Zinçuk’un 44 ciltten oluşan eserden alınan Poltava⁸ ve Naddnipryanschina⁹ halk masalları ve Talha Tunç’un (2008) “Manisa Masalları Üzerine Bir İnceleme”¹⁰ eserinden alınan masallar kullanılmıştır.

⁴ Мелетинский Е.М. О литературных архетипах., РГГУ, Москва, 994.

⁵ Рафаева, А. В. Структура сказочных мотивов и их использование в системе СКАЗКА / Труды международного семинара Диалог’99 по компьютерной лингвистике и ее приложениям в двух томах // под. ред. А.С.Нариньяни.,Таруса: РосНИИ ИИ, 1999.

⁶ Мушкетик, Л.Людина в народній казці Українських Карпат: на матеріалі оповідальної традиції українців та угорців., Київ, 2010.

⁷ Сабецька, О. Українська народна казка про тварин та індійська «Панчатантра»: порівняльний структурно-семантичний аналіз сюжетів, дис... к.філол.наук. Київ, 2008.

⁸ Українські народні казки: Книга 38. Казки Полтавщини / Запис, упоряд. і літ. опрац. М. Зінчук. Прут, Чернівці 2010.

⁹ Українські народні казки: Книга 35. Казки Наддніпрянщини / Запис, упоряд. і літ. опрац. М. Зінчук., Букрек, Чернівці, 2011.

¹⁰ Tunç, Talha. *Manisa Masalları Üzerine Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Isparta 2008.

Çalışmanın Kavramsal Çerçevesi

Masal Olay Örgülerinin Benzerliğinin Kökenlerine İlişkin Teoriler

Ukrayna ve Türk halklarının farklı coğrafyalarında yaşayıp kendilerine özgü zihniyetleri, gelenekleri, dinleri ve dünya görüş ve düşünce sistemlerine sahip olmalarına rağmen Ukrayna ve Türk halk masallarında benzer konular, motifler, karakterler ve görüntülere rastlanır. Dünya halklarının masalları, ulusal özellikler itibarıyla birbirinden farklı olup halkın yaşam tarzı, faaliyetleri ve günlük hayatı ile doğal şartlarını vb. ne kadar yansıtmasa da aralarında birçok ortak nokta vardır. Bunun sebebinin açıklanması için bilim adamları tarafından uzun zamandır araştırmalar yapılmaktadır.

Dünya halklarının masallarının konuları ve motiflerinin benzerliği temelinde, meselenin çözümlenmesini farklı açıdan gören birkaç bilimsel teori ortaya çıkmıştır. Karşılaştırmalı mitolojik okulu destekleyenler (V. Grimm, J. Grimm, M. Müller, A. Afanasyev) sözlü edebiyat türlerinin efsane kaynaklı olduğu ve masalın efsaneden geliştiğinin düşüncesindedirler. Karşılaştırmalı mitolojik araştırmaların esasını oluşturan Jacob Grimm'in "*Ari Teorisi*", Ari halklarının günlük yaşamları, sanatları ve inançlarının detayları için yapılan karşılaştırmalı araştırmalara ve Hint-Avrupa teorilerinin sözlü edebiyatın dünya görüşlerinin ortaklığına dayalıdır. Bu sebeple bu okulu destekleyenler, Hint-Avrupa grubunun bütün halklarının çok eskiden tek kabileye ait olduklarını düşünerek farklı halkların folklorlarındaki bu tür olayları ortak mitolojisinden kaynaklı olarak açıklamışlardır.

Th. Benfey'in kurucusu olduğu "dolaşan olay örgüleri" veya alıntı teorisi ise bir önceki teorinin tam tersidir. "Pañçatantra" adlı çalışmasında masal destanının ana vatanının Hindistan olduğunu ve masalların Hindistan'dan dünya genelinde yayılmış olduğu fikrini ortaya koyar. V. Klouster'in çalışmalarında, Norveç'ten İspanya'ya kadar ve İtalya'dan dağlık İskoçya'nın batısına kadar dolaşan halk masallarının Asya'dan farklı yollarla Avrupa'nın güneyine Türkler tarafından, kuzeyine ise iki asırlık egemenliğini sürdüren Moğollar tarafından ulaştırılan doğu masallarının tekrarlanan formları olduğuna dair açıklama bulunur¹¹. Aynı zamanda V. Klouster alıntı teorisini reddetmeden "Avrupa'daki halk öykülerinin çoğu eski Hint kaynakları ile bağlantılı olarak görülürken ve bilim adamları arasında Hindistan'ın bilim ve edebiyat beşiği olduğuna dair bir fikir ortada bulunurken Hindistan değil fakat Mısır'ın doğu ve batı ülkelerine kendi uygarlıklarını kazandıran bir gerçek merkez olduğuna dair yeni bir fikir son zamanlarda gittikçe güçlenmektedir. Mısır'ın tarihine baktığımızda karşımıza her hangi diğer bir ülkeye göre daha çok tarihsel olayların ortaya çıkacağı inkâr edilmez bir husustur" diye belirtir¹². Dolayısıyla alıntı yapılmasının sebebi halkların tarihsel olarak ilişkili olmaları değil fakat aralarındaki kültürel ve tarihsel etkileşimdir. Bu temelde ortaya çıkan alıntı teorisi birçok bilim adamı ve M. Dragomanov, M. Dashkevich, O. Potebnya gibi Ukraynalı araştırmacılar arasında da destekleyicileri hızlı şekilde kazanmıştır.

XIX. yüzyılının 70'li yıllarında göç teorisi grubuna paralel olarak, fikirleri daha çok Avrupa ülkelerinde yayılmış olan antropolojik okul oluşmuştur. Bu teoriyi destekleyenler (E. Gartland, A. Gomm, E. Durkheim, V. Mangardt vs.) farklı halklarda motifler, olay örgüleri, karakterler ve sembollerin tekrarlanmasının, sadece kültürel ve

¹¹ Клоустон, В. А. Народні казки та вигадки, їх вандрівки та переміни; пер. з англ. А. Кримського, НАН України. Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського., ВД «Стилос» Київ, 2009, s. 27.

¹² Клоустон, В. А. Народні казки та вигадки, їх вандрівки та переміни; пер. з англ. А. Кримського, НАН України. Ін-т сходознавства ім. А. Ю. Кримського., ВД «Стилос» Київ, 2009, s. 82.

tarihsel etkenler açısından değil fakat psikolojik süreçlerin bütünlüğü ve hayattan kaybolup folklorda kalan yaşam detayları ve dini görüşlerin kimliği ile açıklanabildiği düşüncesini savunmuşlardır. F.Kolessa antropolojik okulun temsilcilerinin, aynı zihinsel gelişim basamaklarında ve benzer yaşam koşullarında bulunan farklı halklarda insanoğlunun doğası ve ruhunun ortak yapılarının belirtileri olarak farklı yerlerde ve farklı dönemlerde birbirinden tamamen bağımsız olarak ama birbirine çok yakın ve benzer şarkılar, masallar ve öykülerin ortaya çıkabildiğini belirtmiştir¹³.

C. Jung'un başlattığı masal psikanalitik yorumlama yöntemi de ilgi çeker. C.Jung, arketip kavramını kolektif bilinç dışında bulunan, hayal kurma aktivitesini apriori olarak oluşturan ve evrensel sembolizm temelinde yatan prototipler, fikirler, doğuştan zihinsel yapılar, fantezi görüntü sembollerinin ilkel şemaları olarak tanımlayarak masal kahramanlarının farklı arketiplerinin yansıması olduğunu iddia etmiştir. C. Jung'un takipçilerinin (M. Woodman, H. Dieckman, D. Kalsched ve diğ.) fikrine göre, masalın psikolojik yorumu, bütün masal kahramanları, hayvanları, mekânları ve sembollerinin içsel ve duygusal dürtü, heves, kaygı ve isteklerin özetini yansıttığı dikkate alınarak yapılmalıdır¹⁴.

S. Neklyudov "*Neden Bütün Masallar Aynıdır*" makalesinde dünya folklorunun kendi mesajları, işaret kodları ve morfolojik bünyesinin en yüksek tekrarlama derecesini gösterdiğini vurgular. Bu bilim adamının düşüncesine göre, birbirinden uzak bulunan geleneklerde ve alansal folklor topluluklarında gerçekleşen "dolaşan olay örgüleri" kültürel difüzyon konsepti ile açıklanır. Buna rağmen bilim adamı, dilsel afinite veya kültürel difüzyon açısından açıklanmayan folklor-mitolojik örtüşmelerin var olduğunu ve bunların şaşırtıcı derecede birbirine benzer olduğunu belirtir. İşte bunlar tam tipolojiktir yani kültür gelişiminin ortak kuralları ve kültürel metinlerin yapılandırılmasının evrensel kurallarının geçerliliğinden kaynaklıdır¹⁵.

V. Propp dünya halklarının masallarının olay örgülerinin benzerliği meselesinin ne göç teorisi ne de ortak insan ruhu teorisi fakat masal türüne tarihsel araştırma yaklaşımı ile çözülebileceğini düşünür. Bu mesele maddi yaşamın üretimi ile bağlantılı olarak folklorun tarihsel araştırılması sonucunda çözüme kavuşturulabilir¹⁶.

Hayvan Masalları

Hem Ukrayna hem de Türk folklorlarındaki masalların önemli bir grubunu hayvan masalları oluşturur. Bilim adamlarının düşüncesine göre, bu eserlerde animizm ve diğer inançların unsurları ile sıkça birleşen totemik inançları yansıtır.

Edebiyat sözlüğü, masal kavramını sözlü anlatım kökenli epik, olay örgülü eser şeklinde gerçekleşen halk sanatı türü olarak tanımlar. Masal türüne, yapı ve kompozisyon unsurlarının gelenekselliği, karakterlerin kontrast şekilde gruplaşması, geniş doğa ve günlük yaşam tablolarının yokluğu mahsustur. Masalın muhtevası karmaşık ve çok anlamlı olup içinde insanoğlunun yaşamının bütün yönleri yansıtılmıştır. Masalın olay örgüsü çok fragmanlı olup olayların dramatik şekilde gelişmesi ile kahramanların

¹³ Колесса, Ф. Про вагу наукових дослідів над усною словесністю // Фольклористичні праці., Наукова думка, Київ, 1970, s. 33.

¹⁴ Юнг, К.-Г. Архетипы коллективного бессознательного // Структура психики и архетипы., Академический проект, Москва, 2007, s. 219.

¹⁵ Неклюдов, С. Почему сказки одинаковые? // Живая старина., 2004, №1(41), s. 9.

¹⁶ Пропп, В. Исторические корни волшебной сказки., «Лабиринт», Москва, 2004, s. 316.

davranışlarında odaklanır ve mutlu sonu bulur. Masallar kahramanın hedefine ulaşması ve iyiliğin kötülük üzerinde zafer kazanması ile ilişkili “*kapalı zaman*” ve “*mükemmellik*” ile nitelendirilir¹⁷. Hayvan masalları tarihsel anlamda halkın masal destanının en kadim tabakası sayılır. Proto-Slav kabilelerinde birçok diğer halkta olduğu gibi avcılığın geliştiği dönemde hayvanlar üzerine kurgu etkisi hedeflenen hayvan hikâyeleri ortaya çıkmıştır¹⁸. İnsanoğlunun bilincinin gelişmesiyle insanların etrafındaki dünyaya yaklaşımları da değişir. Öykülerinde yeni motifler ortaya çıkar. V. Gnatyuk, böyle eserlerin ortaya çıkmasının, ilkel insanın animistik dünya görüşüne dayanarak hayvanları her bakıştan sadece kendisine eşit değil fakat kendisinden üstün ve daha akıllı bile saydığından kaynaklandığını belirtmiştir¹⁹.

N. Andreyev’in düşüncesine göre, hayvan masallarının gelişiminin ön koşulu, totemik kahramanların zoomorfik özelliklerinin korunarak kutsallıktan arındırılmasıdır. Totemik inançların geçmişte kaybolmuşken hayvan masalları anekdotik motiflerdâhil olmak üzere gündelik motifler ile zenginleştirilir. Hayvanların alışkanlıklarının gözlemleri aile ve sosyal ilişkilerin görüntüleri ile birleştirilir²⁰.

Hem Ukrayna halk masalları hem de Manisa masalları; sosyal unsurların mevcudiyeti, ortaya çıkartıcı mesaj ve öğretici-eglendirici fonksiyon ile nitelendirilir. Hayvanlar kız kardeş (kız kardeş tilki), kardeş (kardeş kurt), vaftiz ana (vaftiz ana tilki) ve hatta Türk masallarındaki dul (Dul Tilki) sıfatlarıyla hareket edebilirler. Tilki, kurt, tavşan, ayı, horoz gibi orman hayvanları Ukrayna halk masalları ve Manisa masallarının çok yaygın karakterleri arasındadır. Vahşi hayvanların karakterleri ile birlikte kedi gibi evcil hayvanlar da karşılanabilir. Normal ortamda bulunan hayvanlara insan dilinde konuşma ve insan yaşamının koşullarını bilinçli şekilde algılama yetenekleri verilmiştir.

Hayvanlar farklı insan tiplerini gösterir, karakterlerin huyları ise bir etkileşim içindeyken yansıtılır. Hayvanlar, sadece kendilerine özgü şartlarda yaşayıp hareket etmelerine rağmen davranışları mantıksal olarak gerekçelendirilmiş olup belirli toplumsal veya ahlaki bir fikir ifade eder. L. Dunayevska, bu tür masallara alegorik masal denmesini uygun görmüştür²¹. Hayvanların davranışları insanın davranışlarına uygulanan analogiler çerçevesinde bulunur.

Ukrayna ve Türk masallarındaki en yaygın karakterlerden biri tilkidir. Genellikle bu hayvan uyanık ve kurnaz insanların kimliğini taşır. Tilki, “Tilki Yargıç Görevlerinde”, “Kurnaz Tilki Hakkında”, “Doğum Gününü Kutlayan Tilki” vb. gibi. Ukrayna masallarında ve “Kurnaz Tilki”, “Tilki” vb. gibi Türk masallarında her hangi bir durumdan nasıl kurtulacağını bilen, kurnazlık yaparken diğer hayvanları, kuşları ve insanları kandıran bir karakterdir. Buna rağmen bazı Ukrayna masallarında, “Tilkinin Kurnazlığı”, “Tilki ve Şahin”, “Tilki ve Kirpi” ve bazı Türk masallarında, “Tilki ile Horoz”, “Tilki ile Canavar”, “Tilki” tilkinin kurnazlığının iyilik ve doğruluk ile yenildiği anlatılır.

¹⁷ Літературознавчий словник-довідник / За ред. Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка, ВЦ «Академія», Київ, 2007, s. 321.

¹⁸ Березовський І. Українські народні казки про тварин // Казки про тварин., Веселка, Київ, 1979, s. 18.

¹⁹ Березовський І. Українські народні казки про тварин // Казки про тварин., Веселка, Київ, 1979, s. 18.

²⁰ Андреев, М. Сюжетный показчик українських народних казок., ТОВ «Білоцерківдрук», Біла Церква 2015, s. 61.

²¹ Дунаєвська, Л. Українська народна проза (легенда, казка): еволюція епічних традицій : монографія., Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», Київ 2009, s. 85.

Ayı ve kurt masallarda yaygın karakterlerden olup tilkiden farklı olarak daha sıkça ikincil karakterlerdir. L. Musikhina, Doğu Slavların masallarında ayının neşeli, saf ve aptal, kırılmadan fakat sıkça kandırılan, başkalarına çok nadiren kötü davranan bir karakter olduğunu belirtmiştir²². “Nasıl Tilki Aslanı Kandırmış”, “Kurdun ve Ayının Kışlık Evlerinde Tilki” gibi Ukrayna masallarında ayı yukarıdaki özellikleri taşıyan karakter olarak anlatılmıştır. “Kurnaz Tilki” Türk masalında da ayıya aynı özellikler verilmiş olup kendisinin tilkinin kurnazlığıyla tuzağa düşer.

Kurt ise sıkça saf, naif ve tilki tarafından sıkça kandırılan bir karakterdir. Birçok Ukrayna masalarında kurt ve tilki iki ortak yada kardeş olarak hareket ederler. Fakat çoğu zaman bunlar ganimetten en büyük payını alabilmek için birbirini kandırmaya çalışırlar. Bu masallardan birkaç tanesine örnek verecek olursak, “Kardeş Tilki ve Kurt”, “Kardeş Tilki ve Arkadaşı Kurt”, “Nasıl Tilki Balığı Bulmuş”, “Nasıl Tilki Kurda Balık Avlamayı Öğretmiş” vb. gibi.

Ukrayna ve Türk Masallarındaki Motiflerin Benzerliği

Bu amaçla Manisa, Poltava ve Naddniprovyia bölgelerinin hayvan masal destanlarında alınan masalları inceleyelim. “*Bay Kedi*” Ukrayna masalı ve “*Dul Tilki*” Türk masallarını örnek alalım. Ukrayna masalında kendine “*Bay Kedi*” diyen yaşlı kedi ev sahibi tarafından ormana kovulur. Ormanda çaresiz kalan kedi burada tilki ile tanışır. Tilki ise böyle bir hayvanı daha önceden hiç görmemiş olduğundan kendisine onun kocası olmayı teklif eder. Kedi teklifini kabul ettikten sonra birlikte yaşamaya başlarlar.

Türk masalında tilki herkesin ona “*Dul Tilki*” demesinden bıkmışken bir koca bulmaya karar verir. Bir kedi ile karşılaşır ona şikâyet eder ve kedi tilkiye onun karısı olmayı teklif eder. Tilki teklifini kabul etmeden önce müstakbel kocasının kendisine nasıl davranacağını, kendisini üzüp üzmeyeceğini ve dövüp dövmeyeceğini sorar. Tilki kedinin teklifini kabul ettikten sonra birlikte yaşarlar. Her iki masalda da bir çift (aile) motifi ortaya çıkar. Ukrayna masalında kadının erkeğe kocam olur musun teklifi ile başvurması, Türk masalında ise kadının ilk başta müstakbel kocasının kendisine nasıl davranacağını sorması ilginçtir. Fikrimizce bu özellikler, iki halkın kültürel geleneklerinden kaynaklanır ve ayrı bir bilimsel araştırmaya konu olabilir.

Sonra Ukrayna masalında tilki kocasına diğer hayvanlar arasında ayrı yeri kazandırmak için fırsat yakalayıp tavşanı kocasıyla korkutur (kurnazlık motifi), tavşan ise kocası hakkında diğer hayvanlara anlatır (dedikodu motifi). Ve hayvanlar hep birlikte hayatta kalabilmek için “*Bay Kedi*” cömertçe hazırlanan bir akşam yemeği ile yatıştırmaya karar verirler (merak motifi). Kurt eti, yaban domuzu patates ile pancarı, ayı ise balı getirmişlerdir (ikram motifi). Tilki kedi ile gelmeden önce, tilkinin kocasını görmek fakat aç kedi tırnaklarından yaralanmamak üzere bütün hayvanlar farklı yerlere saklanırlar(korku ve merak motifleri). Yaban domuzu kuru odunlarda saklamışken kuyruğunu sallar, kedi ise orada farenin olduğunu düşünerek kuyruğunu yakalayıp tutar. Ve bütün hayvanlar birbirini korkutarak rastgele hareketlerle farklı yönlere kaçarlar (bilinmeyen şeye karşı korku motifi).

Türk masalında ise tilki kedi ile evlendikten sonra orman hayvanları tilkiye yine Dul Tilki demeye devam ederler, sadece bu sebeple tilki ayıyı, maymunu, yaban domuzunu ve diğer hayvanları kocasıyla tanıştırmak için akşam yemeğine davet eder (davet motifi). Hayvanlar tilkinin kocasını görmeye gelirler (merak motifi), ayı balı,

²² Мусіхіна, Л. Звірослов: Міфологема тваринного світу українців., Навчальна книга – Богдан, Тернопіль, 2013, s. 13.

tavşan sebze yi getirirler (ikram motifi). Ukrayna masalında olduğu gibi bütün hayvanlar saklanırlar, kedi ise bir ses duyunca üzerine atlar. Hayvanlar hayatlarını kurtarmak üzere kaçarlar (korku motifi). “Bay Kedi” ve “Dul Tilki” masalları, konuları ve motifleri ile aynıdır. Her iki durumda bilinmeyen bir hayvan yani kedi orman hayvanları için hem ilginç hem de korkunç kalır. Standart dışı davranışı orman sakinleri için anlaşılabilir olup bunları korkutur. Bunların akıllarında tilkinin kocası korkunç ve tehlikeli bir hayvan olarak kalır. Sonucunda ise olaylar kendiliğinden kurnaz tilkinin menfaatine oluşmuşken tilkinin bu durumdan faydalanacağı şüphesizdir.

Tilki karakterinin yer aldığı her masalda kurnazlık motifi vardır. Ancak bu motif ya tilkinin kendisi tarafından üretilebilir yada bencillik değil fakat gerçeğe dayanılarak tilkiye karşı yönlendirilmiş olur. Örneğin, “*Tilki ve Horoz*” Türk masalında horoz, tavuğun tadına bakmaya gelen ve kendisini çok dindar gösteren tilkiyi kandırır. Horozdan avcının geldiğini (kurnazlık motifi) duyan hırsız tilki hemen ortadan kaybolur (korku motifi). “*Tilki ve Şahin*” Ukrayna masalında şahin de kendisini yemek isteyen tilkiyi kandırarak hayatını kurtarır (kurnazlık motifi).

“*Adam ve Tilki*” Ukrayna masalında ve “*Tilki*” Türk masalında da benzer motifleri bulabiliriz. Ukrayna masalında adam tilkiye sahtekârlığı sebebiyle ders vermeye ve bunu tilkinin yöntemiyle yani kendisini kandırarak yapmaya karar vermiş (kurnazlık motifi). Adam tilkiyi kandırıp bir çuval içine girmesini sağlar (tuzak motifi) ve hayırsız cezalandırmak için onu pazarda satar (kötülüğü yenme motifi). Tilki, Türk masalında adam yılanı ölümden kurtarır (iyilik motifi), yılan ise adamı ısırarak ister (kötülük motifi), tilki ise yılanı kandırarak (kurnazlık motifi) bir çuval içine girmesini sağlar (tuzak motifi) ve adam yılanı öldürür (kötülüğü yenme motifi). Her iki masalda yolda yer alan olaylardan bahsedilir (yol motifi). İyilik ile kötülüğün ikiliği her iki eserin muhtevasından geçerek bütün aşamalarda uygulanmıştır.

“*Kurnaz Tilki*” Manisa masalında tilki ilk önce bir ayı bağ içindeyken kandırılır sonra yol üzerine ölüymüş gibi uzanır, araba içine alınır ve balıkçının tüm balıklarını çalar. Sonra onu öldürmek isteyen balıkçıyı tekrar kandırır (kurnazlık motifinin tekrarı) ve cezasız bırakılır. “*Kurnaz Tilki*” Ukrayna masalında bu hayvan yine yol üzerinde ölüymüş gibi numara yapar, yaşlı adamın bütün balıklarını çalar, sonra kurt ile ganimetini paylaşmamak için kurda kuyruğunu buzlanmış nehir yüzeyindeki deliğine sokup balıkları bu şekilde avlamayı teklif eder, kurt ise teklifine uyararak kuyruğu suda buz keser ve çaresiz kurt insanlar tarafından dövülür. Yani her iki masalda kurnazlık motifi besbellidir.

Dolayısıyla Ukrayna ve Türk masallarındaki motifler benzer ve tekrarlanmış haldedir. Değişken sadece karakterler ve masallardaki rolleridir. Peri masalının morfolojisini inceleyen V.Propp masal motiflerinin birbirine çok yakın olduğunu ve genellikle motiflerden her birisinin bağlantısız şekilde anlaşılmadığını belirtmiştir²³. Hayvan masallarında motiflerin birbirine bağımlılığını ve bir motifin bir sonrakini tetiklediğini görebiliriz. Örneğin, kurnazlık motifi; kötülükle mücadele motifinin ve kötülüğü yenme motifinin veya doğruluğun zaferi kutlama motifinin ortaya çıkmasını teşvik eder.

²³ Пропп, В. Исторические корни волшебной сказки., «Лабиринт», Москва, 2004, s. 3.

İki halkın masallarındaki tilki karakteri özel değil fakat tipik olup grup bireyselleşme özelliklerini taşır. Böyle bir tip, masaldaki adına bakılmaksızın kendisine özgü kalıcı özelliklerini korur.

Ukrayna ve Türk Hayvan Masallarının Yapısı ve Yazım Tarzı

Hayvan masalları masal türünün önemli özelliği olan geleneksel başlangıç şekline sahiptir. Gerek Ukrayna gerekse Türk folklorlarında bu masallar, geleneksel formül rolünü taşıyan, sabit muhtevası olan kompozit cümle ile başlandığı için eserdeki bir sonraki olayların kurgu olduğu gösterilir. L. Dunayevska, buna “*masal girişi*” demektedir. Genellikle Ukrayna masalında giriş cümle “olmak” veya “sahip olmak” fiillerinin soyut zamanı ifade eden şekilleri veya sıfat olarak kullanılan “bir” sayısı ile başlanır. Örneğin, “Ormanda bir kurt yaşardı...”, “Bir zamanlar bütün hayvanlar barış içinde yasarlardı...”, “Bir gün tilki ... koşardı...”, “Bir gün tilki hiçbir yemek bulamamış...” vb. gibi. Türk hayvan masallarında da bunlara benzer bir giriş şekli vardır: “Günün birinde bir tilki av arıyormuş...”, “Bir varmış bir yokmuş...”, “Eskiden bir tilki varmış...”, “Bir gün...». Böyle başlangıcı dikkate alarak masalın hedefi, belirli bir mekâna veya zamana bağlantılı değil fakat evrensel bir özellik taşımasıdır.

Her iki halkın masalının muhtevası, genellikle eserin başında başlanan mantıksal gelişimi izleyen ve sonunda çözümlenen macera şeklinde ifade edilir. Macera örnekleri; tilki ağzında bir tavuk taşıyan kurdu veya balık avlayan yaşlı adamı görür ve ölüymüş gibi numara yapar; tilki süt dolu sürahiyi bulur ve içindeki sütü içer; kedi horoza evi içeriğine kimseyi almamaya emreder; adam yılanı ölümden kurtarır; karga tavuğa tilkiyi nasıl kandırabildiğini öğretir. Başlangıç ile çözümlenme arasında diyalektik birlik mevcuttur.

Geleneksel sonlama formülü ne Ukrayna nede Türk hayvan masallarına mahsustur. Masal eserin başlangıcında net bir şekilde ifade edilen çelişkinin çözümlenmesi ile son bulur. Bazen masal sonu didaktik bir nitelik taşır. Örneğin, “*Kurnaz Tilki*” Ukrayna masalında kurt tilkinin onu kandırmak istediğine kapılırken kendisinin de tuzağa düştüğünü ve böyle davranmamak gerektiğine kanaat getirir veya “Kurnaz Tilki Hakkında” masalı “Yalan her zaman açılır ve ondan sorumluluk taşınmalıdır” vb. gibi ifadeler ile sona erer.

Olay örgüsünün gelişimi ana karakter etrafındaki olaylar ile bağlantılı olarak gerçekleşir. Olaylar, genel olarak, sadece zaman içerisinde değil fakat devamlı değişen mekân içinde gelişir. Zaman ve mekân kategorileri (masalın zaman-mekân kavramı) belirli kurallara göre işlenir. Zaman neredeyse belirlenmez sadece olaylar arasındaki süre kaydedilir (örneğin, kahramanın yolculuğunda hangi süre geçirdiği).

Hayvan masallarında manzaralar ve karakterlerin dış görünüşleri tarif edilmezken karakterlerin tipolojisi belirli davranış ve faaliyetlerinden dolayı apaçık bir şekilde belirlenir. Kahramanlar bazen “zavallı kedi”, “uslu leylek”, “kurnaz tilki” gibi genel sözcükler ile nitelendirilir. Her kahramanın karakteri hareketlerinde değil fakat soyut açıklamalar vasıtasıyla anlatılır, bu sebeple anlatım diyaloglar şeklinde oluşturulur. Bir sonraki her davranış bir öncekinden kaynaklanarak ortaya çıkar ve mantıksal olur, sonuçta bu husus eserin dinamiğini belirler. Hayvanların karakterleri ayrıca iki karşıt karakter kullanılarak açıklanabilir ve bu tekniğe sanatsal paralellik denir. Örneğin, “Tilki” Türk masalında sinsi yılan iyi adamın karşıtı, ikisi ise kurnaz tilkiye karşıt oluşturur veya

“Kurdun ve Ayının Kışlık Evlerinde Tilki” Ukrayna masalında, “Kurnaz ve Tembel Tilki” naif ve çalışan kurt ve ayının karşıtıdır.

Hayvan masallarının yazım sisteminde aşağıda belirtilen yazım teknikleri en yaygındır: gerilik (retardation) – “Kedi ve Horoz” masalında tilki horoza üç defa pencereyi açtırır, “Kurnaz Tilki” masalında tilki önce ayı sonra balıkçıyı ve tekrar balıkçıyı kandırır, “Kurnaz Tilki” masalında karga tilkiyi üç defa kandırır. Abartma (hyperbole) – “Tilki ve Kurt” masalında tilki, at arabasındaki tüm balıkları çalar ve yer. “Dul Tilki” ve “Bay Kedi” masallarında kedi tek bir hareketiyle bütün hayvanları korkutur.

Sonuç Ve Değerlendirme

Ukrayna ve Türk halklarının kolektif bilincinde çeşitli hayvanlar yansıtılmıştır. Birbirinden uzak bölgelerde yaşayan etnik grupların gelenekleri, halkın kültürünün folklorunda ve özellikle masal türünde görülen birçok ortak özellik ve unsuru gösterir. Hayvan masallarının olay örgüleri ve karakterlerinin sosyal ve ahlaki yönleri mevcuttur. Belirli özellikleri taşıyan ve davranışlarında bu özellikleri gösteren alegorik hayvan karakterleri yardımıyla insanların kusurları ortaya çıkartılır ve eleştirilir.

Tilki, en parlak karakterlerden biridir. Tilki genellikle uyanık, dalkavuk, her türlü entrikalara açık ve bu sebeple kendinden güçlü olanı bile kandırabilen bir karakter olarak gösterilir. Bu hayvanın Ukrayna ve Türk masallarındaki karakterleri çok net bir şekilde birbiriyle örtüşür, bunu eserlerin önde gelen motifleri de gösterir. Analiz edilen masalların ulusal özellikli detayları dikkate alınmadan motifler ve olay örgülerinin benzerlik derecesi oldukça yüksektir. Hayvan masallarının yapısı her iki halkta da çok basittir. Eserler geleneksel başlangıç, dinamik gelişim ve çözümlene formüllerine sahiptir. Karakter sayısı sınırlı olup genellikle bir ana kahraman ve birkaç yardımcı kahramandan oluşur. Eserler yüksek genelleme düzeyi ile nitelendirilir, her hayvan karakteri oluşmuş bir tip olarak görülür. Ukrayna ve Manisa folklorlarında bulunan masalların olay örgülerinin benzerliği bunları birbirine daha da yaklaştırır ve daha geniş bilimsel araştırmaları gerektirmektedir.